

11. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 7. ÜNİTE: TİYATRO KONUSU ANLATIMI

www.edebiyatnotu.com

- **Ünite konuları:**
- **↳ Cumhuriyet Dönemi'nde tiyatro (1923-1950)**
- **↳ Cumhuriyet Dönemi'nde tiyatro (1950-1980)**
- **↳ Dünya edebiyatında tiyatro**
- **Konu testi sayfanın altındadır**

Tiyatro Nedir?

- Tiyatro, dramatik metinlerin sahnede canlandırılmasıyla ortaya çıkan sanat dalıdır. Belli bir metne dayanması ve sahnelenmesi, tiyatroyu hem edebî metin hem de güzel sanatların bir dalı yapar. Büyük oranda sahnede canlandırma amacıyla yazılan tiyatro metinleri az da olsa okunmak amacıyla da yazılabilir. Eski Yunan'da MÖ 6. yüzyılda Dionysos (Dionis) adındaki tanrı kahraman adına düzenlenen dinî törenlerden doğan ve zamanla sanat hâline gelen tiyatro, Eski Yunan'da büyük gelişme sağlamış, çeşitlenerek günümüze ulaşmıştır. Bizim edebiyatımızda ise Batı kültürüyle tanışmadan önce Karagöz, kukla, orta oyunu, meddah hikâyeleri, köy seyirlik oyunları gibi geleneksel tiyatro türlerimiz vardır.

Türk Tiyatrosunda İlkler

- Modern anlamda ilk yerli tiyatro Şinasi'nin Şair Evlenmesi'dir.
- Sahnelenen ilk yerli tiyatro Namık Kemal'in Vatan Yahut Silistre adlı oyunudur.
- Türk edebiyatında ilk dram örneği Recaizade Mahmut Ekrem'in Afife Anjelik adlı eseridir.
- Modern anlamda Türk tiyatrosunun asıl kurucusu Muhsin Ertuğrul'dur.
- Cumhuriyet Dönemi'nde heceyle yazılan ilk tiyatro Yusuf Ziya Ortaç'ın Binnaz adlı oyunudur.
- Epik tiyatronun kurucusu Cumhuriyet Dönemi sanatçısı Haldun Taner'dir. (Keşanlı Ali Destanı)
- İlk kadın tiyatrocusu Afife Jale'dir.
- İstanbul'da temsil vermek üzere kurulan ilk tiyatro Gedik Paşa Tiyatrosu'dur.
- Gngör Dilmen; Canlı Maymun Lokantası eseriyle absürt tiyatronun önemli temsilcisidir.

→ Cumhuriyet Dönemi'nde Tiyatro (1923- 1950)

- 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla tiyatro, uygarlığın vazgeçilmez gereği olarak görülmüş; siyasi, ekonomik ve fikrî hareketlere bağlı bir gelişim göstermiştir.
- 27 Ekim 1914'te ilk resmî Türk tiyatrosu Darülbedayi kurulmuştur. Bu kurum sayesinde oyunlar sergilenmiş, oyuncular yetiştirilmiş, oyunlar yazılmış, toplumda bir tiyatro bilinci oluşturulmuştur.
- Darülbedayi, 1931'de İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları adını almıştır.

- 1927'de, Darülbedayinin başına getirilen Muhsin Ertuğrul, yerli yazarları yüreklendirmiş, Batı'dan çevrilen çağdaş tiyatro eserlerini Türk toplumuna sunmuş; oyunculuk, sahneleme, dekor kullanımı ve yetiştirmelerine katkıda bulunduğu oyuncularla günümüz Türk tiyatrosunun temellerini atmıştır.
- Avrupa tiyatrosunun yakından takibi, aydınlarımız ve yöneticilerimiz tarafından Batılı tiyatronun benimsenmesi, tiyatro binalarının ve topluluklarının kurulması, oyuncuların yetişmesi, yerli oyunların yazılması, gazete ve dergilerde yazı ve eleştirilere yer verilip tartışmalar yapılması, tiyatronun gelişimine katkı sağlamıştır.
- Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarındaki oyun yazarları, daha çok tarihimize ve efsanelerimize yönelerek ulusçuluğu aşıl原因an düşüncelerin üzerinde durmuşlar; toplumsal sorunları, değer yargılarının değişmesini ve ruhsal çelişkileri vermeye çalışmışlardır. Ankara'da Devlet Konservatuvarı açılmış, bu oluşum tiyatronun gelişmesini olumlu yönde etkilemiştir.
- 1940'lı yıllarda Devlet Konservatuvarı ilk mezunlarını vermiş, şehir tiyatrolarımız gelişmiş, özel tiyatrolar yurt çapında turnelere çıkmış ve çocuk tiyatroları kurulmuştur.

- Oyun yazarlığı da Cumhuriyet Dönemi'nde Batı modelini uygulayan tiyatronun kurumsallaşması ile gelişme göstermiştir.
- Bu dönemde Batılı oyun yazarları, yöneticileri ve başarılı oyuncularından yararlanma yoluna gidilmiş, Batı tiyatrosunun temel unsurları modern Türk tiyatrosuna uygulanmıştır.
- Ülkenin yapısından hareket edilerek komedi ve dram türlerinde eserler verilmiştir.
- Avrupa tiyatrosundan etkilenen Türk yazarları, yazdıkları oyunlarda öncelikle, Osmanlı toplumundan modern topluma geçilirken yaşanan sancuları, geçmişteki sorunları, toplumdaki yozlaşmayı, ahlak çöküntüsünü eleştirel bir gözle gündeme getirmişlerdir.
- İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci, Musahipzade Celal gibi Millî Edebiyat Dönemi'nde eser veren sanatçılar, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da eser vermeye devam etmişlerdir.
- Geçiş sürecini konu alan Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü ve Ahmet Kutsi Tecer'in Köşebaşı adlı oyunları bu dönemde yazılan önemli oyunlardır.

- Vedat Nedim Tör, Nâzım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek de eserlerinde aşırı duygulu, bunalımlı kişileri işlemişlerdir.
- 1933 yılına kadar yazarlarımız Türk ulusunu ve Türk yurdunu sevdirmeyi amaçlayan oyunların yanında Türk gücünü, güzel ahlakını öven ve kaynağını Türk efsaneleri ile masallarından alan oyunlar yazmışlardır.
- Faruk Nafiz Çamlıbel'in Akın, Özyurt, Kahraman; Yaşar Nabi Nayır'ın Mete; Necip Fazıl Kısakürek'in Sabır Taşı, Tohum; Behçet Kemal Çağlar'ın Çoban ve Atilla adlı eserleri bu dönemde verilen eserlerden bazılarıdır.

1923-1950 ARASI ÖNEMLİ TİYATRO YAZARLARI

- Reşat Nuri Güntekin → Taş Parçası
- • İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci → Çürük Merdiven, Kadın Tertibi, Kısmet Değilmiş, Sekizinci, Ceza Kanunu
- • İsmail Hakkı Baltacıoğlu → İnanmak
- • Musahipzade Celal → Fermanlı Deli Hazretleri, Aynaroz Kadısı, Kafes Arkasında, Bir Kavuk Devrildi, Mum Söndü, Gül ve Gönül
- • Nahid Sırrı Örik → Sönmeyen Ateş
- • Halit Fahri Ozansoy → Sönen Kandiller, Nedim, On Yılın Destanı
- • Faruk Nafiz Çamlıbel → Akın, Canavar
- • Hüseyin Rahmi Gürpınar → Kadın Erkekleşince
- • Münir Hayri Egeli → Bayönder
- • Yaşar Nabi Nayır → İnkılâp Çocukları
- • Cevdet Kudret → Tersine Akan Nehir, Rüya İçinde Rüya
- • Necip Fazıl Kısakürek → Tohum, Bir Adam Yaratmak, Reis Bey

KOMEDİ

- Komedi, yaşamın ve toplumun gülünç yönlerini göstermek ve ders vermek amacıyla yazılan tiyatro türüdür.
- İzleyiciye güzel vakit geçirtmeyi amaçlayan komedi, konusunu günlük hayattan alır.
- Her sosyal tabakadan insan, oyuna konu edilir.
- Seçkin bir üslup tercih edilmez. Koro ve diyalog bölümlerinden oluşur.
- Üç birlik kuralına uyulur.
- Beş perdeden oluşur.
- Komediler **konularına** göre sınıflandırılır. **Karakter komedisi**, çeşitli dönemlerdeki ve ülkelerdeki insanların kişilik özellikleri üzerinde duran, onların gülünç ve aksak yönlerini ön plana çıkaran komedi türüdür. **Töre komedisi** de bir dönemin, toplumun gelenek ve göreneklerin gülünç ve aksak yönlerini konu edinen komedi türüdür. **Entrika komedisi** ise olayların karışık ve şaşırtıcı yönlerini merak ve coşku unsurlarıyla ele alan komedi türüdür.

DRAM

- Dram, komik ve trajik olayların birleşiminden oluşan tiyatro türüdür.
- Yaşamın güzel, çirkin, acıklı, gülünç, sıradan yönleri bir bütün hâlinde ele alınır.
- Dramda komedi ve trajedi türlerinin kimi özellikleri bir arada yer alır ve konu sınırlaması yoktur.
- Oyunun kişileri toplumun her tabakasından seçilir.
- Oyunda gerçeklik aranır.
- Dram türündeki eserlerde yaşamın olumlu veya olumsuz bütün yönleri sahnelenir.
- Dramda üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.
- Perde sayısında bir sınırlama yoktur.

1 → Cumhuriyet Dönemi'nde tiyatro (1950 ve sonrası)

- 1940 - 1960 yıllarında ülkedeki değişim, hayatla iç içe bir sanat olan tiyatromuzu da yakından ilgilendirmiştir.
- Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Trabzon ve Diyarbakır gibi kentlerde perdelerini açan Devlet Tiyatroları turneler düzenleyerek Türkiye'nin her yanında izleyiciye ulaşmıştır.
- Haldun Taner, Turgut Özakman, Aziz Nesin, Nazım Kurşunlu gibi sanatçılar bu dönemde eserler vermişlerdir.
- Dünya ve Türk tiyatrosunu incelemek, tiyatro tarihimizi ve eserlerimizi yurt içinde ve yurt dışında tanıtmak için inceleme ve çalışmalar yapmak, tiyatro kültürüne sahip insanlar yetiştirmek, genç yazarlara tiyatro eseri yazma tekniğini öğretmek amacıyla 1958'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde bir tiyatro enstitüsü kurulmuştur.
- 1960 - 1980 yıllarında özel tiyatroların sayıları artmıştır. Bu dönemde akademik düzeyde tiyatro eğitimi yapılması, tiyatro sanatı konusunda bilimsel araştırmaların çoğalması, tiyatro eleştirilerinin gelişmesi, tiyatroyla ilgilenenlerin tartışma ortamı bulması, tiyatro kongrelerinin düzenlenmesi bu sanatın sorunlarının çözülmesinde önemli adımlardır.

- 1960'lar Türk tiyatrosunun parlak dönemidir.
- Oyun yazarları bu dönemde toplumsal sorunları işleyen başarılı örnekler sunmuşlardır.
- Haldun Taner, Keşanlı Ali Destanı'yla geleneksel Türk tiyatrosunun belirleyici özelliklerini, toplumsal ve siyasal bir içerikle birleştiren yeni bir yerli epik tiyatro oluşturmuştur. Oyunların sayısında büyük bir artışın gözlemlendiği bu dönemde oyunların konuları da çeşitlenmiştir.
- Oktay Rifat, Melih Cevdet, Refik Erduran, Turgut Özakman, Nezihe Meriç gibi yazarlar bireyden hareketle topluma yönelmişlerdir.
- Oktay Rifat'ın Kadınlar Arasında, Melih Cevdet'in İçerdekiler ve Mikado'nun Çöpleri, Haldun Taner'in Fazilet Eczanesi, Huzur Çıkmazı gibi oyunları bireyden hareketle toplumsal çarpıklıkları işleyen eserlerdir.

- Bu dönemde tiyatro, işçi ve köylü kesiminin sorunlarına da eğilir. Orta sınıftan ailelerin yaşadığı toplumsal ve ekonomik sorunlar, köy ve gecekondu ortamı, toplumun yaşama ve giyinme biçimi dil özellikleriyle sahneye getirilir.
- Refik Erduran Cengiz Han'ın Bisikleti'nde eski yaşam biçiminden kurtulmaya çalışan bir erkeğin tutumuyla Batılılaşmanın yanlış anlaşıldığını işler.
- Turgut Özakman; Güneşte On Kişi, Komşularımız oyunları ile ferdin kendini küçük görme duygusunu toplumsal şartlar açısından inceler.
- Yine bu dönemde konularını Osmanlı tarihinden, halk kahramanlarının hayatlarından ve mitolojiden alan oyunlar yazılır. Turan Oflazoğlu, Orhan Asena, Güngör Dilmen, Necati Cumalı bu alanda eserler vermişlerdir.
- Oyun yazarlığında büyük bir atılım görülen bu dönemde Adalet Ağaoğlu, Nezihe Aras, Recep Bilginer gibi yeni bir yazar kuşağı da yetişmiştir.

- Trajedi korku, acıma, ölüm, kin, öç alma, sevgi, hayranlık gibi temaları işleyen tiyatro türüdür.
- Erdem ve ahlakın önemsendiği bir türdür.
- Değişmeyen kuralları vardır.
- Konusunu tarihten ve mitolojiden alır.
- Kişiler tanrı, kral, kraliçe gibi seçkin kişilerdir.
- Günlük yaşamın sıradan olaylarına, çirkin sahnelere, öldürme, yaralama gibi kanlı olaylara sahnede yer verilmez. Bu tür olaylar, sahnenin dışında geçer ve izleyiciye oyuncu tarafından duyurulur.

TRAJEDİ

- Üç birlik kuralı (olay, mekân ve zamanda birlik) vardır.
- Beş perdeden oluşur.
- Manzum olarak yazılır.
- Seçkin bir üslup kullanılır.
- Trajedide amaç, izleyicide korku ve merhamet uyandırmaktır.

www.edebiyatnotu.com

Ahmet Kutsi
Tecer→Koçyiğit
Koroğlu

• Adalet
Ağaoğlu→Çatıdaki
Çatlak

• Başar
Sabuncu→Şerefiye

• Cahit
Atay→Gültepe
Oyunları

• Cevat Fehmi
Başkut→Buzlar
Çözülmeden

• Güngör
Dilmen→Midas'ın
Kulakları

• Haldun
Taner→Keşanlı Ali
Destanı

• Necati
Cumalı→Boş Beşik

• Nezihe
Meriç→Sular
Aydınlanıyordu

Oktay Arayıcı→Dışarda Yağmur
Var

• Orhan Asena→Hurrem Sultan

• Recep Bilginer→Sarı Naciye

•
Refik Erduran→Karayar Köprüsü

• Selahattin Batu→Oğuzata

• Tuncer Cücenoglu→Kördövüşü

Edebiyat

• Turan Oflazoğlu→Keziban, Deli
İbrahim, IV. Murat, Sokrates
Savunuyor, Genç Osman, Kösem
Sultan

• Turgut Özakman→Töre

DÜNYA EDEBİYATI'NDA TİYATRO

İlk örnekleri Eski Yunan'da görülen tiyatro, yüzyıllar içinde gelişerek günümüze kadar gelmiştir.

Eski Yunan edebiyatında

www.edebiyatnotu.com

• Aiskhylos → Zincire Vurulmuş Prometheus,

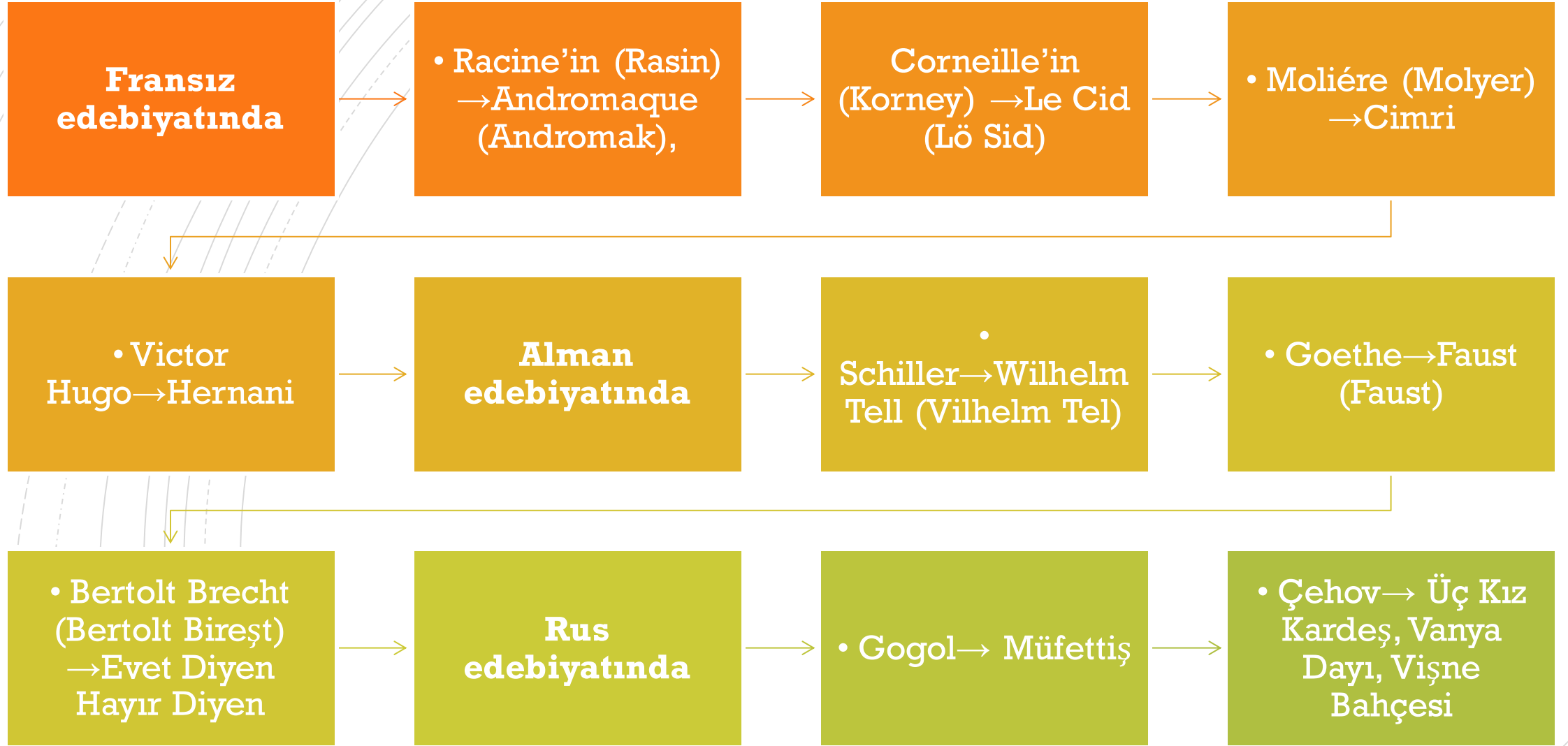
Sophokles → Kral Oidipus

İngiliz edebiyatında

• Shakespeare → Romeo ve Juliet

• George Bernard Shaw → Kırgınlar Evi

• Samuel Beckett → Mutlu Günler

Tiyatro Konu Testini Çözmek İçin [TIKLAYINIZ](#)